

Asia:HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Sote lainsäädäntöuudistuksen tavoitteet ovat hyvät. Vaativan kehitysvammahuollon näkökulmasta eri kuntien tarjoamien palvelujen kirjo ei ole yhdenvertainen; eli riippuu kunnan arvoasetelmasta, kuinka paljon palveluihin panostetaan. Tähän asiaan suurempi maakuntapohjainen järjestämistapa tuo selkeää parannusta.

Erityishuollon palveluissa olevat kehitysvammaiset henkilöt kuuluvat vaativan sosiaalihuollon palveluiden piiriin. Vaativaan sosiaalihuollon palveluun liittyy kiinteänä osana terveydenhuollon palvelut ja kuntoutus. Yhtä tärkeitä kuin sotelainsäädäntö, tämän ryhmän asiakkaiden kohdalla on itsemääräämisoikeuslainsäädäntö ja vammaispalvelulainsäädäntö. Tässä vaiheessa ei pysty vielä hahmottamaan, miten nämä lainsäädännöt on synkronoitu toinen toisiinsa. Tulevasta kuntoutuslainsäädännöstä ei myöskään tiedetä, miten siinä on huomioitu vaikeasti vammaisten tilanne.

Vaativaan sosiaalihuoltoon kuuluu oleellisena osana virkamiesarviot ja päätökset, joihin taas liittyy asiakkaan kuuleminen. Näitä ei pysty tekemään kaukana asiakkaasta. Erityishuollon kohdalla ns. vaativa ympärivuorokautinen kriisi, tutkimus ja kuntoutuspalvelu tuleekin liittää omaksi yksikökseen osaksi liikelaitosta.

Asiakkaan tehokkaan palveluketjun kannalta on tärkeää, että kuntoutusketju avohuoltoon toimii. Tästä johtuen liikelaitoksen ja sotekeskusten sekä liikelaitoksen omien tuotantoyksiköiden välille tulee luoda selkeät yhteistyökäytännöt.

Kehitysvammaisten henkilöiden asumispalvelut tulisi periaatteessa olla valinnanvapauden piirissä ja niitä voivat toteuttaa liikelaitoksen omat yhtiöt tai kolmannen tai yksityissektorin yhtiöt. Nyt julkisen toiminnan yhtiöittämiseen liittyy merkittävä kustannustekijä, joka tuo käytännön ongelmia ja kustannuksia, jotka tiputtavat julkisia toimijoita pois, johtuen tähän asti voimassa olleesta arvonlisäverokäytännöstä. Kunnat ja kuntayhtymät saavat tehdä hankinnoistaan arvonlisäverotuksessa ns. kuntavähennyksen, joka on normaali alv-prosentin mukainen eli vastaa arvonlisäverovelvollisen vähennysoikeutta. Tämä on antanut mahdollisuuden vuokranantajalle hakea kunnan tai kuntayhtymän vuokraama

kiinteistö arvonlisäverovelvolliseksi, jolloin kiinteistöön tehdyistä investoinneista ja muista hankinnoista on voitu vähentää arvonlisävero. Jos kunta tai kuntayhtymä yhtiöittää toiminnan toteuttaakseen sote-uudistuksen valinnanvapauden, toiminta muuttuu arvonlisäverottomaksi toiminnaksi. Toimintaa varten vuokrattu tila muuttuu tällöin nykyisten lakien mukaan arvonlisäverottomaksi. Tällöin on myös alle 10 viime vuoden aikana tehtyjen investointien arvonlisäverot maksettava osittain takaisin. Yksin KTO:n osalta summa on joitakin miljoonia euroja, mutta kun lasketaan mukaan kaikki yhtiöitettävien toimintojen vuokratilat, puhutaan huomattavasta summasta, joka maksetaan valtion sote-rahoista takaisin valtiolle. Erityisesti tämä työllistäisi vuokranantajia, sillä maksettavan veron selvittäminen vaatii kaikkien näiden kohteiden investointilaskujen läpikäyntiä; tämä ei ole kenellekään tuottavaa työtä eikä hyödyttäisi ketään, koska rahat vain kiertävät takaisin valtiolle. Sote-uudistuksessa tulisi säätää vapautus investointien arvonlisäverojen takaisinmaksusta.

Asiakasryhmällämme on ymmärryskyvyn ongelmia; kun valinnan vastuuta siirtyy enemmän yksilötasolle, he tulevat tarvitsemaan paljon resursseja ohjaukseen omien päätöksiensä tueksi. Nykyinen edunvalvontalainsäädäntö ei takaa asiakkaallemme riittävää tukea päätöksentekoon. Parasta olisi, jos asiakkaillamme olisi subjektiivinen oikeus tuettuun päätöksentekoon. Tämä tulee esille heti kun asiakkaat alkavat valita SOTE keskuksiaan. Henkilökohtainen budjetointi on yksi tapa järjestää palvelut; tähän asiakkaamme tulevat tarvitsemaan merkittävää tukea. Tämän merkittävän palveluohjausresurssin varaaminen ja siihen budjetoiminen ei ole vielä ollut esillä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota tarvitaan, jotta kustannukset saadaan jatkossa pienemmäksi erityisesti paljon apua ja tukea tarvitsevien kohdalla.

Rakenteena maakunnan liikelaitokseen ja sotekeskuksiin nämä on mahdollista rakentaa. On kuitenkin paljon pieniä yksityiskohtia, jotka pitää vielä selvittää. Liikelaitoksen toiminnan sisältö vaativien palvelujen tuottajana on selkeämpi kuin sote keskusten. Vielä enemmän tarvitaan tarkennusta siitä, mitkä sotekeskuksissa ovat julkisen toiminnan ja yksityisen toiminnan roolit.

Paimiossa, 5.4.2017

Seija Aaltonen,
kuntayhtymän johtaja
LT, psykiatrian erikoislääkäri, kehitysvammalääketieteen erityispätevyys
PD kuntajohtaminen

Allekirjoittanut toimii myös Suomen kehitysvammalääkärit ry:n hallituksen pj:nä, Kehitysvammaliiton hallituksen varapuheenjohtajana ja Kuntaliiton erityishuollon asiantuntijaryhmän puheenjohtajana.

Varsinais-Suomessa on tuloksellisesti ja pitkään kehitetty kuntoutus, ohjaus- ja hoivapalveluita, sekä asumispalveluja kehitysvammaisille henkilöille. Vuoden 2019 alussa SoTen voimaan tullessa Varsinais-Suomen on huolehdittava, että paljon apua, tukea ja ohjausta vaativat asiakkaat saavat tarvitsemansa palvelut.

KTO:n virkamiehet toivovat Varsinais-Suomen kansanedustajilta yhtenäistä näkemystä siitä, miten nämä palvelut tulisi jatkossa tuottaa.

KTO:n virkamiesten näkemys siitä, miten ko. palvelut pystytään jatkossa parhaiten tuottamaan sote alkaessa 1.1.2019 on:

- 1) KTO kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskus (Paimio) joka tuottaa erityisen vaativia sosiaalihuollon kuntoutus, ohjaus- ja hoivapalveluita tulee olla omana yksikkönä, osana sote liikelaitosta. Näitä vaativia sosiaalihuollon kuntoutus, ohjaus- ja hoivapalveluita pystytään tarjoamaan myös valtakunnallisesti Varsinais-Suomen ulkopuolelle.
- 2) KTO kehitysvamma-alan tuki- ja osaamiskeskuksen vaativat asumispalvelut (18 asumisyksikköä ympäri Varsinais-Suomea) tulee yhtiöittää. Tämän yhtiön tulee olla ensin KTO:n 100% omistama yhtiö ja myöhemmin maakunnan oma yhtiö. KTO asumispalvelut Oy tuottaa vaativia asumispalveluja kehitysvammaisille henkilöille muiden palveluntuottajien rinnalla (yksityiset ja kolmassektori).

Seija Aaltonen

kuntayhtymän johtaja

Marika Metsähonkala

palvelu- ja asiakkuusjohtaja

Oili Sauna-aho

kuntoutus- ja kehittämisjohtaja